

Lausuntopyyntö opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistiosta Valmiina valintoihin – Ylioppilastutkinnon parempi hyödyntäminen korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa ja ylioppilastutkinnon kehittämistä

Lausunnonantajataho: Diplomi-insinööri- ja arkkitehtikoulutuksen yhteisvalinnan ohjausryhmä

Diplomi-insinööri- ja arkkitehtikoulutuksen yhteisvalinnan ohjausryhmä kiittää mahdollisuudesta lausua OKM:n mietintöön ”Valmiina valintoihin – Ylioppilastutkinnon parempi hyödyntäminen korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa sekä ylioppilastutkinnon kehittämistä”. DIA-yhteisvalintaan kuuluvat tekniikan ja arkkitehtuurin hakukohteet seuraavista yliopistoista: Aalto-yliopisto, Tampereen teknillinen yliopisto, Lappeenrannan teknillinen yliopisto, Oulun yliopisto, Åbo Akademi, Turun yliopisto ja Vaasan yliopisto.

DIA-yhteisvalintaan kuuluvat yliopistot lausuvat kannanottonaan seuraavaa:

Nykyinen DIA-yhteisvalintajärjestelmä ja sen tausta

DIA-yhteisvalinnalla on jo yli 40-vuotias perinne valita DI- ja arkkitehtikoulukseen opiskelija yhdellä ja yhteisellä menettelytavalla. Potentiaalisten opiskelijoiden kannalta järjestely on ollut tasapuolinen ja kustannustehokas. Kaikki alasta kiinnostuneet opiskelijat ovat voineet hakea mille tahansa tekniikan alalle ja pääsykokeita on järjestetty kaikissa paikoissa, missä alan yliopisto-opetusta järjestetään. Valintajärjestelmä on perustunut ylioppilastutkinnon hyödyntämiseen ja valintaa täydentäviin valintakokeisiin, jotka osin ovat olleet alakohdaiset. Valintakokeissa on mitattu matemaattis-luonnontieteellisiä valmiuksia, niiden lisäksi tietyillä tekniikan aloilla on mitattu muita kyseisiin aloihin liittyviä valmiuksia. DI- ja arkkitehtiopiskelijoiden valinta on sisällöllisesti erotettu toisistaan, sillä jälkimmäisen valintakokeisiin sisältyy alaan liittyvien taiteellisten ja suunnittelullisten valmiuksien arviointi. Valintajärjestelmää on kehitetty jatkuvan parantamisen periaatteiden mukaisesti. Valintajärjestelmän validiteettia on myös arvioitu määräjain.

Tekniikan alalle valitaan vuodesta 2018 lähtien vähintään 20 % uusista opiskelijoista alkupisteiden (ylioppilastutkinnon arvosanat) perusteella. Määrä vaihtelee hakukohteittain ja joissakin hakukohteissa kiintiö saattaa olla jopa 70 % kaikista aloituspaikoista. Tekniikan alalla otetaan huomioon jo tällä hetkellä ne aineet, jotka koetaan tärkeiksi alan opintoja ajatellen (matematiikka, fysiikka, kemia). DIA-yhteisvalinnan nykyiset valintakokeet on orientoitu mittaamaan niitä valmiuksia, joita tekniikan alan yliopisto-opinnoissa ja aikanaan työelämässä tarvitaan. Valintakokeet perustuvat pääsääntöisesti lukion oppimääriin, mutta soveltavan luonteensa vuoksi eivät kuitenkaan sisällöllisesti ole päällekkäiset ylioppilaskokeiden kanssa.

DIA-yhteisvalintajärjestelmän kehitysprojekti

DIA-yhteisvalinnan ohjausryhmä asetti keväällä 2016 kehittämistyöryhmän, jonka tehtäväksi annettiin opiskelijavalintamenettelyn uudistaminen. Tavoitteena on uudistaa valintamenettelyä siten, että aikaisempaa suurempi osuus opiskelijoista tekniikan hakukohteissa valitaan todistusvalinnalla ja valintakoetta yksinkertaistetaan. Tavoitteena on myös käyttää ylioppilastutkintoa tehokkaammin opiskelijavalinnassa selkeyttämällä valintaperusteita ja ylioppilaskokeiden pisteytystä alkupistelaskennassa. Valintakokeen yksinkertaistaminen tarkoittaisi mahdollisesti sitä, että nykyisestä, usean kokeen ja usean päivän valintakokeikäytännöstä siirryttäisiin yksipäiväiseen, ehkä jopa yhteen kokeeseen. Lisäksi tavoitteena on varmistaa, ettei valintakoe vaadi pitkää valmistautumista ja että tehtävät olisivat soveltavia ja aineistopohjaisia. Valintakokeen kehittämistyötä tehdään suhteessa ylioppilaskokeiden uudistuksiin ja yhteistyössä YTL:n kanssa. Yksi vaihtoehto on hyödyntää lukiodien infrastruktuuria ja sähköisen ylioppilastutkinnon alustaa opiskelijavalinnassa.

DIA-yhteisvalinnan ohjausryhmän kanta OKM:n opiskelijavalintoja koskevan työryhmän ehdotuksiin

DIA-yhteisvalintajärjestelmä ja sen kehittämissuunnitelma on kaikilta keskeisiltä osiltaan OKM:n opiskelijavalintajärjestelmää pohtineen työryhmän ehdotuksen mukainen. Siksi kannatamme ehdotusten toteuttamista muutamien kommentteihin ja varauksiin.

1. Työryhmän ehdotus uuteen järjestelmään siirtymisestä vuoden 2018 opiskelijavalintojen yhteydessä on epärealistinen. Esimerkiksi DIA-yhteisvalinnassa tehdään jo tammikuussa 2017 päätökset vuoden 2018 opiskelijavalintojen pelisäännöistä, pääsyvaatimuksista ja tiedottamisesta. Hakijoiden kannalta olisi epäoikeudenmukaista päättää hakuun liittyvien vaatimusten muutoksista alle vuoden ennen hakuaikaa. Esimerkiksi lukiolaiset tekevät keskeiset yliopisto-opiskeluun liittyvät kurssivalintansa heti lukio-opintojensa alussa. Siksi suuriin rakenteellisiin muutoksiin pitäisi oikeudenmukaisuusnäkökulmasta varata 3-4 vuotta siirtymäaikaa. DIA-yhteisvalinnan kehitystyössä on lähdetty liikkeelle siitä, että uusi järjestelmä voitaisiin ottaa käyttöön aikaisintaan vuonna 2019, edellyttäen, että uusien hakuvaatimusten suhde lukio-opintoihin on likimain sama kuin tällä hetkellä. Tämä on ollut osin myös kehitystyön suunnittelu-parametrina. Toinen nopeaa etenemistä rajoittava tekijä on sähköiseen ylioppilastutkintoon liittyvän teknologian hyödyntämistavoite. DIA-yhteisvalinnan runko perustuu matemaattis-luonnontieteellisten valmiuksien mittaamiseen. Uudessa DIA-yhteisvalintajärjestelmässä olisi kansantaloudellisesti järkevää yrittää hyödyntää samoja teknologisia alustoja ja jopa tiloja kuin mitä ylioppilastutkinnossa. Matematiikan ja luonnontieteen ylioppilaskokeissa ei kuitenkaan ole käytössä sähköiset kokeet ainakaan vuonna 2018. Ei siksi ole mielekästä rakentaa uusia, tilapäisiä käytänteitä, joiden käyttöikä olisi 1-2 vuotta.
2. DIA-yhteisvalinnan ohjausryhmä ei pidä hyvänä vaihtoehtona sitä, että valinta perustuisi jatkossa pelkästään ylioppilaskokeeseen. Mikäli opiskelijavalinta perustuisi pelkästään ylioppilastutkintomenestykseen, on riski, että valmennuskurssitoiminta siirtyy lukion sisälle, mikä sekä eriarvoistaa hakijoita että pahimmillaan johtaa lukiolaiset arvosanojen nostokierteeseen, joka omalta osaltaan hidastuttaa lukio-tutkinnon valmistumista ja samalla siirtymistä korkea-asteelle. DIA-yhteisvalinnassa valintakokeet perustuvat DI-hakukohteissa lukion oppimäärään (yhtä poikkeusta lukuun ottamatta), joten valintakokeet eivät vaadi lukion käyneiltä hakijoilta pitkää valmistautumista. DI-valinnan kehityssuunnitelma pyrkii entisestään vähentämään mahdollisuutta, että pitkä kokeeseen valmistautuminen edesauttaisi valintakokeissa menestymistä. Arkkitehtuurin hakukohteissa menestys ylioppilastutkinnossa otetaan huomioon alkupisteissä. Arkkitehtuurin hakukohteissa matematiikan koe perustuu lukion pitkään oppimäärään. Tämän lisäksi hakijalta edellytetään ennakkotehtävien suorittamista ja pääsykokeeseen osallistumista. Arkkitehtuurin hakukohteissa piirustus- ja suunnittelukokeiden järjestäminen nähdään tarkoituksenmukaisena tapana valikoida alalle soveltuvat hakijat. Piirustus- ja suunnittelukokeissa testataan hakijan soveltuvuutta alalle eikä tähän voi valmistautua minkään erillisen materiaalin avulla.
3. DIA-yhteisvalinnan ohjausryhmän mielestä todistusvalinnan osuutta voidaan tekniikan hakukohteiden osalta kasvattaa. Valintakoe tulisi yhtenä valintatapana kuitenkin säilyttää, sillä myös heikosti ylioppilaskirjoituksissa menestyneille on mielekästä tarjota mahdollisuus osoittaa sellaista osaamista, että voivat tulla hyväksytyksi opiskelemaan. Tämä mahdollisuus on sekä hakijan että yliopiston kannalta tarkoituksenmukaisinta tarjota heti samana keväänä eikä vasta seuraavana syksynä, kun ylioppilastutkinnon arvosanoja voi seuraavan kerran korottaa. Jos ylioppilaskirjoituksissa epäonnistumista voisi parantaminen pelkästään ylioppilaskoetta korottamalla, venyisi yliopistossa aloittaminen vähintään vuodella. Tämä ei tue tavoitetta nopeuttaa siirtymistä toiselta asteelta korkeakoulutukseen ja aikanaan työelämään.
4. Valintakoe on erityisen tarpeellinen valintamenettely myös niille, jotka eivät ole ylioppilaita eli niille hakijoille, jotka hakevat jollain muulla hakukelpoisuudella kuin ylioppilastutkinnon (ml. kv-ylioppilastutkinnot) perusteella. DIA-yhteisvalinta ei kannata sitä, että ammatillisen tutkinnon suorittaneet ohjattaisiin osallistumaan yo-kokeeseen. Ammatillisen tutkinnon suorittaneilla on merkittävästi erilainen koulutus-

tausta, joten he olisivat tässä suhteessa huonommassa asemassa kuin lukion käyneet. Muutoksen tekeminen edellyttäisi, että ammatillisten tutkintojen tutkintotavoitteet muutettaisiin samaksi kuin lukioksi. Tämä lienee kohtuutonta ja epätarkoituksenmukaista. Lisäksi ylioppilastutkinnon tärkein tavoite on mitata lukiokoulutuksen tavoitteiden saavuttamista, mikä on ristiriidassa sen ajatuksen kanssa, että ammatillisen tutkinnon suorittaneilta edellytettäisiin myös ylioppilaskokeeseen osallistumista.

5. DIA-yhteisvalinnan ohjausryhmä kannattaa valintakokeen kehittämistä soveltavampaan suuntaan, ja enemmän aineistoon perustuvaksi. Juuri tähän suuntaan DIA-yhteisvalintaa on jo kehitetty ja tullaan nykyisessä kehitysprojektissamme edelleen kehittämään. Ohjausryhmä kannattaa myös sitä, että lukiovalintoihin vaikuttavat muutokset tehdään hyvissä ajoin valintaperusteisiin, jotta lukiolaiset osaisivat niihin valinnoissaan varautua.
6. DIA-yhteisvalinnan ohjausryhmä suhtautuu varauksellisesti mietinnössä ehdotettuun korkeakoulujen yhteiseen ylioppilastutkinnon pisteytysmalliin, sillä se ei välttämättä sovellu kaikille aloille. Arvosanojen skaalaamista oppimäärän kurssien määrällä ei myöskään pidetä hyvänä ajatuksena. Sen sijaan kappaaleessa 6.2. esitetty ylioppilaskokeen erottelukyvyn lisääminen, esimerkiksi hyödyntämällä desimaaleja arvosanojen sisällä, on DIA-valinnan kannalta erinomainen tavoite. Eri vuosien ja kokeiden vertailtavuus on kuitenkin haasteellista ja ylioppilastutkintotiedot tulisi saada pitkältä ajalta (vanhat ylioppilastutkinnot ja niiden vertailtavuus).
7. Tekniikan alan kannalta kriittisiä valintoja tehdään peruskoulun ja lukion nivelvaiheessa. Erityisesti pitkän matematiikan merkityksen korostaminen tuleviin valintoihin nähden on tärkeää. Diplomi-insinöörivalinnan hakukohteet ovat hakijamääriltään laskussa, mutta sisäänottojen pitäminen vähintään nykytasolla on keskeistä yhteiskuntamme kehityksen kannalta. Sisäänottomäärien nostaminen ja säilyttäminen nykytasolla on haastavaa, jos pitkän matematiikan oppimäärän lukeneiden määrä laskee. DIA-yhteisvalinta pitää tärkeänä lukiolaisille annettavia, ainevalintoihin liittyviä, signaalivaikutuksia. Pitkällä tähtäimellä signaalivaikutusten tulisi olla koko korkeakoulusektorin tavoitteita yhteisesti tukevia, ei pelkästään alakohtaisia.
8. Mietinnössä mainitut verkkopohjaiset kurssit opiskelijavalinnan perusteena ovat mielenkiintoinen joskin korkeakouluille työläs tapa arvioida hakijan taitoja. Jos entistä suurempi osuus valitaan todistusvalinnassa, voivat verkkopohjaiset kurssit olla yksi mahdollisuus pienemmälle hakijajoukolle valintakokeen tilalle. Tämän lisäksi esimerkiksi avoimen korkeakouluopetuksen kautta hakevien mahdollisuuksia tulisi lisätä. Avoimen korkeakoulutuksen kautta saadaan usein motivoituneita ja alaan jo tutustuneita opiskelijoita, jotka myös etenevät opinnoissaan ripeästi.
9. DIA-yhteisvalinnan ohjausryhmä luonnollisestikin kannattaa valintaperusteiden valtakunnallista ja alakohtaista yhteistyötä. Korkeakoulujen suuri autonomia valintaperusteiden suhteen yhdistettynä Suomen kokoon nähden suureen määrään korkeakouluyksiköitä ja hakukohteita, johtaa väistämättä epäselvyyksiin. Kansallisella tasolla on kiinnitettävä huomiota siihen, miten eri alojen valintaperusteista viestitään. Viestimiselle on luotava entistä parempia kanavia, jotta kokonaisviesti hakijoille on selkeä. DIA-yhteisvalinnan ohjausryhmä tarjoaa mielellään benchmarking-mahdollisuuden muillekin aloille, mikäli siitä ollaan kiinnostuneita.

Espoossa 18.1.2017

Eero Eloranta

Vararehtori, VP Learning Aalto-yliopisto
DIA-ohjausryhmän puheenjohtaja

Hanne-Grete Christensen

Asiantuntija, Aalto-yliopisto
DIA-yhteisvalinnan koordinaattori
DIA-ohjausryhmän sihteeri